

233 § Lausunto Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistamiseen liittyvästä perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen (R3) luonnoksesta

Kaupunginhallitus 28.10.2024 § 233

Kaupunginjohtajan päätösehdotus

Iisalmen kaupunki yhtyy Pohjois-Savon kuntajohtajien yhteiseen lausuntoon.
Yleinen näkemys palvelujärjestelmän uudistuksesta

Pohjois-Savon kuntien näkökulmasta palvelujärjestelmän uudistaminen on ymmärrettävä toimenpide niin taloudellisten kuin henkilöstön saatavuuteen liittyvien haasteiden vuoksi. Uudistuksen tavoitteet, kuten palveluiden integraatio ja toimintamallien yhtenäistäminen, ovat kannatettavia ja tärkeitä koko alueen kannalta. Kunnat kuitenkin korostavat, että uudistuksen suunnittelun tulee huomioida erityisesti alueelliset erot ja palvelujen saavutettavuus niin kaupungeissa kuin reuna-alueilla. Taloudellisten säästöjen hakeminen ei saa heikentää perustason palveluita eikä kuntalaisten perustuslaillisia oikeuksia.

Kunnat kannattavat esitetyistä vaihtoehtoista vaihtoehtoa 1. Vaihtoehdossa tulisi kuitenkin tarkastella palvelurepertuaaria palvelupisteissä erityisesti äitiys- ja seksuaaliterveysvastaanoton osalta ja varmistaa näiden palvelujen saavutettavuus.

Kuntien ja hyvinvointialueen hyvinvointityössä on tärkeää verkostomainen toimintatapa, jolloin on tärkeää, että jokaisessa kunnassa olisi perhepalvelujen toimipiste. Tämä edistää yhteistyötä. Hyvin toteutetuilla perhepalveluilla ennaltaehkäistään lasten huostaanottoa ja hyvällä yhteistyöllä voidaan myös parantaa tilannetta. Lähipalvelujen saatavuuden varmistaminen on kriittinen osa toimivaa ja oikeudenmukaista sosiaali- ja terveyskeskusjärjestelmää. Lähipalvelut ovat paitsi matalan kynnyksen tuki, myös välttämätön tekijä palveluiden jatkuvuuden ja asiakaslähtöisyyden varmistamisessa. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat perheet ja vammaiset henkilöt hyötyvät merkittävästi siitä, että palvelut ovat helposti saatavilla paikallisesti.

Perhepalvelujen merkitys ja saavutettavuus

Perhepalvelut ovat keskeisiä Pohjois-Savon kuntien elinvoiman ja hyvinvoinnin kannalta. Kunnat ovat huolissaan siitä, että suunnitellut uudistukset saattavat heikentää peruspalvelujen saavutettavuutta erityisesti reuna-alueilla, joissa välimatkat ovat pitkiä ja väestö vähenee. On kohtuutonta ja kestäväntöntä, jos

esimerkiksi neuvolapalvelut keskittyisivät vain suuriin keskuksiin, mikä johtaisi siihen, että perheet joutuisivat matkustamaan jopa kymmeniä kilometrejä peruspalveluiden perässä. Tämä uhkasi sekä kuntien houkuttelevuutta lapsiperheiden silmissä että nykyisten asukkaiden hyvinvointia.

Äitiysneuvolan suositusten mukaisesti jokaista äitiä ja mahdollisuuksien mukaan hänen puolisoaan tavataan raskausaikana 8-10 kertaa sekä tarvittaessa useammin. Liian pitkät välimatkat äitiysneuvolaan kasvattavat riskiä, että palveluihin ei hakeuduta tai hakeutuminen ei toteudu matalalla yhteydenoton kynnyksellä oikea-aikaisesti. Arki muuttuu haastavaksi, kun neuvolakäynnin vuoksi mahdollisesti erilaisista raskaudenaikaisista oireista kärsien joutuu hakeutumaan neuvolaan jopa 60-80 km päähän joskus jopa kerran viikossa. Lisäksi reuna-alueilla seksuaaliterveysneuvolan palvelut on usein järjestetty yhdistettynä äitiysneuvolan toimintaan.

On huomioitava, että perhepalvelut eivät ole vain hyvinvointikysymys, vaan myös elinvoima-asia. Kunnat, joissa perhepalveluja ei ole helposti saatavilla, menettävät houkuttelevuutensa uusien asukkaiden ja perheiden silmissä. Tämä luo haasteita kuntien väestökehitykselle ja elinvoimaisuudelle. On muistettava, että vaikka väestö vähenee, se samaan aikaan uudistuu uusien muuttajien myötä. Kaikkiin Pohjois-Savon kuntiin on tulomuuttoa ja maahanmuuton nettotase on positiivinen.

Iisalmen kaupunki haluaa kiinnittää erityistä huomiota oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin ja niiden kriittiseen merkitykseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisessa. Oppilashuollon palvelut, erityisesti kuraattorit ja terveydenhoitajat ovat olennainen osa lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamista ja ennaltaehkäiseviä palveluja. Näiden palveluiden saatavuus ja saavutettavuus sekä henkilöstön pysyvyys on varmistettava lähipalveluina, jotta apu on nopeasti ja helposti saatavilla lapsille ja nuorille heidän kasvuympäristössään. Ei riitä, että mitoituksen mukainen palvelujen saatavuus on varmistettu Pohjois-Savon hyvinvointialueella, vaan on tarkasteltava tilannetta kunta- ja koulukohtaisesti. Myös palvelun tuottamistavoissa on panostettava ennaltaehkäisyyn, jotta lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan tukea moniammatillisesti ja tehokkaasti.

Liikkuvat palvelut ja digitalisaation mahdollisuudet

Useat Pohjois-Savon kunnat pitävät erityisen tärkeänä, että perhe- ja vammaispalveluissa hyödynnetään liikkuvia palveluja ja digitaalisia ratkaisuja, joita on aiemmin pidetty tärkeänä osana sote-uudistusta. Tärkeintä on, että palvelu tuodaan asiakkaan luo eikä asiakkaan tarvitse liikkua pitkiä matkoja

palvelujen äärelle. Myös kotikäyntien merkitys korostuu neuvolatoiminnassa. Tämä lähestymistapa voisi mahdollistaa palvelujen tarjoamisen myös pienissä kunnissa ja pitkien etäisyyksien päässä asuville kuntalaisille ilman, että peruspalvelut keskitetään suurimpiin kuntakeskuksiin. Liikkuvien palvelujen ja digitaalisten ratkaisujen toimivuutta tulee kuitenkin testata ja ottaa käyttöön hallitusti. Kehittämisessä on huomioitava valitettava tilanne, jossa digitaaliset yhteydet ovat viime aikoina heikentyneet. Lisäksi etäpalvelu soveltuu lastensuojelun tilanteisiin huonosti.

Vammaispalvelut ja perusoikeuksien turvaaminen

Vammaispalvelujen osalta Pohjois-Savon kunnat korostavat, että uudistuksessa on ensisijaisen tärkeää turvata vammaisten kuntalaisten perustuslailliset oikeudet. Säästöt eivät saa kohdistua haavoittuvimpiin ryhmiin, eikä karsintaa voi tehdä peruspalvelujen osalta ilman, että se vaarantaa vammaisten oikeudenmukaisen kohtelun ja heidän palvelutarpeidensa toteutumisen. Kunnat vaativat, että vammaispalvelujen uudistusta jatkovalmistellaan laajan toimintamallin mukaisesti ja että kaikille kuntalaisille turvataan heidän tarvitsemansa palvelut.

Myös vammaisilla asukkaillamme tulee olla mahdollisuus asua omassa kotikunnassa. Hyvinvointialueen tulee ottaa huomioon vammaispalvelulain muutoksien vaikutukset: palvelujen keskittäminen johtaa väijäämättä suureen kuljetuskustannusten nousuun (oikeus 18 yhdensuuntaiseen matkaan/kk kotikunnan ja asumispalvelun järjestämispaikan välillä).

Yhteistyö ja vuoropuhelu hyvinvointialueen ja kuntien välillä

Pohjois-Savon kunnat pitävät tärkeänä, että hyvinvointialueen ja kuntien välinen yhteistyö tiivistyy palvelujärjestelmän uudistamisen aikana. Pelkkä muodollinen kuntayhteistyöfoorumi ei riitä, vaan tarvitaan säännöllistä ja syvempää vuoropuhelua kuntien, hyvinvointialueen ja kuntalaisten välillä. Hyvinvointialueen virka- ja poliittisen johdon tulisi käydä säännöllistä vuoropuhelua kuntajohdon kanssa.

Kunnat esittävät, että Pohjois-Savon hyvinvointialue nimittäisi vastuullisen kuntayhdyshenkilön, joka toimisi tiiviinä yhteyshenkilönä kuntien suuntaan ja auttaisi muutoksen käytännön toteutuksessa.

Päätöksenteon pitkäjänteisyys ja jatkuvuus

Kunnat korostavat, että nyt tehtävien päätösten tulee perustua vahvaan

analyysiin ja olla pitkäjänteisiä, jotta jatkuvaa muutosta ja epävarmuutta ei synny. Palvelujärjestelmän tulee olla vakaa ja ennustettavissa, mikä auttaa kuntia suunnittelemaan omaa toimintaansa ja tukee kuntalaisten hyvinvointia pitkällä aikavälillä.

Yhteenveto

Pohjois-Savon kunnat näkevät perhe- ja vammaispalvelujen uudistuksen tärkeänä osana hyvinvointialueen kehitystä, mutta korostavat, että peruspalvelujen saavutettavuus ja kuntalaisten perusoikeuksien toteutuminen tulee turvata kaikissa tilanteissa. Liikkuvat palvelut ja digitaaliset ratkaisut tarjoavat mahdollisuuksia, mutta niiden käyttöönottoprosessin tulee olla hallittu ja harkittu. Kuntien ja hyvinvointialueen välinen tiivis yhteistyö on ratkaisevaa, jotta uudistus toteutetaan alueelliset erityispiirteet huomioiden ja kuntalaisten hyvinvointi säilyttäen.

Palveluverkon kehittämisessä ennaltaehkäisevän työn rooli korostuu niin perheiden hyvinvoinnin kuin vammaisten henkilöiden elämänlaadun tukemisessa. Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevät palvelut vähentävät raskaita ja kalliita korjaavia toimenpiteitä ja parantavat kokonaisvaltaisesti perheiden ja yksilöiden hyvinvointia. Iisalmen kaupunki korostaa, että ennaltaehkäisevän työn riittävä resurssointi on investointi tulevaisuuteen, joka tuo pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä ja vähentää inhimillistä kärsimystä.

Päätös

Hyväksyttiin.

Jani Rönkkö ja Aki Hirvonen ilmoittivat esteellisyytensä lausunnon käsittelyssä. He poistuivat asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi.

Valmistelu

Hallintojohtaja Niina Puumalainen, p. 0400 771 092

Hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattori Hanna Holopainen, p. 040 619 5795

Pohjois-Savon hyvinvointialue pyytää Iisalmen kaupungin lausuntoa Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistamiseen liittyvästä perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksen (R3) luonnoksesta. Lausunnot pyydetään toimittamaan 31.10.2024 mennessä Pohjois-Savon hyvinvointialueen kirjaamoon.

Muutoksenhaku

1A. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalaki 136 §.

Otto-oikeus

Ei otto-oikeutta.

Toimenpiteet, otteet

Pohjois-Savon hyvinvointialue

Oheisaineisto

Lausuntopyyntö koskien Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelujärjestelmän uudistusta / Perhe- ja vammaispalvelujen uudistus (R3)